

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Commentaria Ac Disputationes In Primam Partem Divi Thomae

Cvm Variis Indicibvs

De Deo Effectore, Creaturarvm Omnivm Tractatvs II. De Opere Sex
Diervm, Ac Tertivs De Anima

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1622

IV. Quæ fuerit aquarum diuisio secundo die facta.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93575](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93575)

tali dispositione in nostro hemisphærio creati, ut in primo instanti suæ creationis illuminatio eius supra nostrum hemisphærium non ascenderet, sed ad lineam nostri horizontis pertingeret, & ibi terminaretur intrinsece, & ultra non procederet. Ita ergo creatus est, ut statim dicam, & ita immediate post per motum successivæ cepit hoc hemisphærium illuminari, & ideo non fuit necessarium ut aliqua temporalis mora intercederet. Et hoc ipsum servata proportionem dicere tenentur auctores contrariæ sententiæ de nube, seu corpore lucido à sole distincto, quod in hoc die, & in alio instanti post creationem celi & terræ productum esse existimant, nam inter productionem illius & illuminationem successivam huius hemisphærij non ponunt aliquam moram, quia immediate postquâ factum est, cepit moveri, ad illuminandum hoc hemisphærium, ut ex sequenti puncto patebit. Quod ergo ipsi dicunt de hoc corpore lucido, nos de sole affirmamus, quia ab illo, primam huius orbis illuminationem processisse credimus, & illius productionem non ad effectum lucis, sed ad creationem celi pertinuisse existimamus.

10. *Dubitatio 2. principalis.* Atque ex his ferè expeditum est aliud dubium, quod hic tractari solet de loco seu situ orbis, in quo sol, vel corpus illud, quod primo illuminavit hoc nostrum hemisphærium, respectu illius creatum est, & consequenter quale fuerit lumen primo productum in hoc hemisphærio, & cum qua proportionem per totum illud fuerit diffusum, nam hoc posterius cum illo priori coniunctum est. In quo puncto tot possunt opiniones, & modi dicendi excogitari, quot situs Solis respectu huius hemisphærij possunt apprehendi, ut sunt, Oriens, Meridies, Occidens, & alij inter hos medij, qui in infinitum multiplicari possunt. Nihilominus tamen de duobus tantum sunt probabiles opiniones, quia de cæteris nulla inuenta est ratio probabilis, ad credendum in aliquo illorum situm factum esse solem, seu illuminantem lucem, quæcunque illa fuerit, incepisse.

11. *1. Opinio a. apud Bonau.* Prima opinio est, lucem illam seu nubem creatam fuisse in meridie. Ac proinde statim perfecte illuminata totum hoc hemisphærium, uniformiter difformiter omnes eius partes illuminans cū ea proportionem, quæ id nunc facit meridiano tempore. Hanc refert, & probabilem putat Bonavent. supra, & tribuit illam Bedæ, qui certè in Examer. illam non docet, si attentè legatur, solet etiam tribui August. 4. Gen. ad lit. & Chrys. hom. 2. & 3. in Gen. Sed neque apud illos eam invenio. Illam tamen supponit Egid. in suo Exaem. p. 1. c. 16. Fundamentum præcipuum huius sententiæ est supra tactum, quod prima dies incipit à vespera. Congruentia verò est, quia opera Dei sunt perfecta, & ideo conveniens fuit primum diem incipere à perfecta luce, quæ est meridiana. Vnde cum fuerit etiam congruum, hanc perfectionem observasse Deum respectu huius hemisphærij, in quo paradysus terrenalis futurus erat, verisimile etiam est, in hoc hemisphærio solem, & diem à meridie cepisse.

Præcipuum illius fund. & congruentia. Rejicitur 1. Hæc vero sententiæ à nobis defendi non potest. Primum quia credimus, corpus illud luminosum, quod primum diem effecit, non fuisse aliud à sole, & solem fuisse creatum cum sua luce in primo instanti, in quo tenebræ erant in hoc hemisphærio: ergo non potuit incipere esse in meridiano puncto supra hoc hemisphærium. Secundo, quia diximus, primum diem incepisse immediate post instans creationis in suo intrinseco esse, seu extrinsece in ipsomet instanti creationis, ac proinde fuisse integrum diem naturalem ab ortu Solis usque ad initium alterius diei cōpletum: ergo non potuit sol, vel aliud corpus loco eius, lucere incipere ab instanti meridiano: ergo neq; illo situ creat⁹ est.

Rejicitur 2. Rejicitur 2. Propter hanc ergo difficultatem prima opinio de illis aquis fuit, non esse corporales, sed spiri-
tuales.

Est ergo secunda opinio, quæ affirmat, creatum fuisse solem in parte orientali huius hemisphærij, ut inde illud illuminare inciperet. Quæ sententiæ solet tribui Augustino, qui eam insinuat primo Genes. ad literam capite quarto, & sexto, quamvis expresse non loquatur, magis eam significant Beda in Exaemeron, & Hugo de Sancto Victore libro primo de Sacram. parte prima capite 6. & 29. & sequitur Perei in Gen. & novissime August. Torniel. in Annalib. sacris tom. primo in expositione primi diei numero quinto, & sexto. Et mihi etiam placet hæc sententiæ, quæ intelligenda est modo in præcedenti puncto explicato. Et ita ex dictis satis probata est. Neque obstat fundamentum alterius sententiæ, quia iam supra dictum est, non esse necessarium, ut primus dies à vespera incepit, quia prius nominata est, in illis verbis, *Factum est vespere & mane* d. v. n. quia eodem modo cæteri dies referuntur. Vnde rectè dixit Basil. homilia secunda in Exaemeron, nominatam esse prius vesperam, quia est finis diei, utique artificialis, & postea mane, quia est finis noctis, ut hinc constaret, in illo primo die naturali artificialem diem integrum præcessisse, & noctem etiam integram subsecutam fuisse. In quo Basil. multum nostræ sententiæ fauet. Ad congruentiam vero dicimus, meliorem ordinem fuisse, ut primus dies ab initio diei inciperet respectu istius hemisphærij, quo, & conditus paradysus, & primus homo creatus est. Et hoc magis pertinet ad perfectionem operum Dei. Nam sol in quocunq; situ fuerit creatus, perfectus factus est. Et primus etiam dies qui fuit veluti proprii operis eiusdè diei, ut supra dixit Ambrosius, perfectus fuit simul cum divisione diei à nocte, in qua huius diei opus terminatum est. Et ita obiter constat, quomodo huius diei opus per totum spatium vnius diei paulatim fuerit factum, quia per vnam integram conversionem Solis consummatum est.

CAPVT IV.

Quæ fuerit aquarum divisio secundum diem facta.

Opus secundæ diei his verbis Genes. primo refertur. *Dixit quoque Deus, Fiat firmamentum in medio aquarum, & dividat aquas ab aquis. Et fecit Deus firmamentum, divisitque aquas, quæ erant sub firmamento ab his, quæ erant super firmamentum, & factum est nomen, vocavitque Deus firmamentum calum.* In quibus verbis duo opera insinuantur, vnum est effectio firmamenti, & aquarum divisio, quæ ita sunt connectæ inter se, ut vix possit vnum sine alio explicari. Nihilominus tamen ad maiorem claritatem de illis sigillatim dicemus, ea, quantum fieri poterit, distinguendo. Et quamvis effectio firmamenti prius referatur, nihilominus prius de aquarum divisione dicemus, quia finis fuisse videtur, propter quem firmamentum constitutum est. Circa divisionem autem aquarum duo explicanda occurrunt. Vnum est, quales fuerint illæ aquæ, aliud est, qualis divisio inter eas facta fuerit. In priori puncto, quoniam ex illis aquis, quædam dicuntur mansisse sub firmamento, & aliæ supra firmamentum, de prioribus, certum est apud omnes fuisse aquas elementares, seu ipsum aquæ elementum, quod tunc totam terram tegebat, ut nos credimus. De aquis autem, quæ supra firmamentum posite sunt, aut permanserunt, magna est difficultas quia illud firmamentum vocatum est calum: supra calum autem non apparet, quæ aquæ mansisse potuerint, & usque hodie in loco illo durare.

Propter hanc ergo difficultatem prima opinio de illis aquis fuit, non esse corporales, sed spiri-
tuales.

SVARE
de Angel
re 6. d. 1. r. u
anima

DD. V.

uales, id est, Angelos ipsos caelestes, qui per metaphoram quandam aquae caelorum vocantur, vel quia ornant, & quasi focundant caelos, sicut aquae terram, vel quia super caelos discurrunt, sicut aquae super terram. Hanc sententiam indicare videtur Philo libro de Mundi opificio, in principio: nam priusquam vocat incorpoream essentiam: & postea in opere secundi diei non declarat alias aquas super firmamentum relictas. Clarius hoc sensit Augustinus lib. 13. Confessionum. cap. 15. & 32. & lib. 1. de Gen. contr. Manich. cap. 11. ubi aquas supra caelum vocat invisibiles, quae à paucis intelliguntur non locorum sedus, sed dignitate naturae superare caelum. Idem infirmat Hieronymus (si eius est expositio,) in id Psal. 76. Illuxerunt cornu tuum ob terram, & id, Viderunt te aquae Deus. Et adducit illud Apoc. 17. Aquae multae, populi multi, & illud Psal. 148. Et aquae omnes quae super caelos sunt laudent nomen Domini: mentes (inquit) & animae purae. Et expressius in id Psal. 103. Qui regis aquis superiora eius. Superiora (inquit) caeli iuxta Genes. ab aquis reguntur quia aquas super firmamentum pressas multitudine Angelorum intelligimus, iuxta illud: Aquae quae super caelos sunt, laudent nomen Domini. Praecipuus vero auctor huius sententiae censetur Origen. qui aquas supra caelum sanctos Angelos, infra caelum vero malos Angelos interpretatur. Ita de illo refert Epiphanius in epist. ad Ioan. Episcop. Hierosol. quae inter Epist. Hieronymi est 60. & satis infirmatur ab eodem Orig. hom. 1. in Gen. prope initium.

Veruntamen haec sententia nullo modo sustineri potest, sed ut certum statuendum est, aquas illas, quae supra firmamentum mansisse dicuntur, materiales, & corporales esse. Ita docet, improbatam prior sententia, & tacito nomine auctoris eius, Basil. homil. 3. Exaëmer. & Ambrosius idem supponit fere toto libr. 2. Exaëmeron, & probat Rupertus lib. 1. in Gen. ca. 23. & Hugo Victor. lib. 1. de Sacram. p. 1. c. 17. vsque ad 23. & consentiunt Theologi, & Doctores in frequentibus opinionibus allegandi. Ratio vero non est alia nisi ipsamet historica narratio Genesis, quae omnino destruitur, si verba violenter exponantur, quod maxime fit, cum ad metaphoras discurras, & inusitatas, detorqueatur sine villo fundamento in verbis, & sine vlla necessitate, quod ab illa sententia manifeste fit. Praesertim quia in alijs locis Scripturae satis significatur, illas aquas esse corporeas, & ab Angelis distinctas. Primum probant verba illa Psal. 103. Extendens caelum sicut pellem, qui regis aquis superiora eius. Nam si ut in eis de caelo corporeo sermo est, ita de corporeis aquis intelligenda sunt, quibus tanquam tegro, seu tignis ornata esse, & dicuntur: & ita ab omnibus illa verba intelliguntur. Secundum autem probari potest ex verbis illis Psal. 148. Et aquae, quae super caelos sunt, laudent nomen Domini. Nam prius ad Deum laudandum, Angelos Dei, & virtutes eius, & solem, & lunam, & stellas, & caelos caelorum David vocauerat: & tandem descendit ad aquas, quae super caelos sunt: ergo per illas aquas aliquid ab Angelis distinctum intellexit. Ac proinde eas ad laudandum Deum provocat, non quia intellectuales sint, vel animatae, sed quia ad laudandum Deum nos excitare debent, vt Basil. notauit, & conitatur ex sequentibus versibus, in quibus omnes abyssos, ignem, grandinem, niuem, glaciem, &c. ad eandem Dei laudem vocat. Praeterea absurdissimum est, per aquas, quae sunt sub firmamento, spiritus malos intelligere, cum de illis aquis statim dicatur, Congregentur aquae, quae sub caelo sunt, in locum vnum, & appareat arida. Ergo etiam est absurdum, per aquas supra caelum spiritus bonos interpretari. Neque obstat nobis Augustini auctoritas, nam prius testimonium idem August. 2. Retract. cap. 6. correxit his verbis, Non satis considerate dictum est, Res autem in abditis est valde. In altero vero loco

Sunt de opere sex dierum.

nihil affirmat, nam concludit, quoniam de hac re nihil temere affirmandum est, obscura est enim, & remota à sensibus hominum. Expositio autem illa in Psalmos non habet Hieronymi auctoritatem. Et praeterea auctor eius in priori loco expresse declarat, sensum illum esse tantum spirituale.

Secunda opinio est, aquas supra firmamentum esse quidem corporeas, non tamen elementares, neque ex aqua elementari factas, sed esse quoddam corpus caeleste, quod crystallinum vocant incorruptibile, & per creationem ex caelesti materia factum. Haec sententia satis communis est inter Scholasticos. Eam inter alias refert D. Thomas 1. part. quest. 68. a. 2. & problematicè illam defendit. Magis vero illam probat Bonavent. in 2. d. 14. in prima eius parte art. 1. q. 1. & ibi Durand. cum alijs. Et placuit etiam Abulensi, Caeteran. Lyran. & Cathar. in Gen. & Egidio in 2. p. Exaëmer. cap. 14. Qui consequentur dicunt, caelum illud aquam vocari, non propter naturam aquae, sed propter similitudinem in aliquibus proprietatibus, vt in perspicuitate, & vniformitate omnium partium, quia nullam stellam habet, sed partibus omnino similibus constat, sicut aqua item in frigiditate non quidem formali, sed virtuali, putant enim caelum illud vim habere frigefaciendi, & in hoc etiam aquis assimilari. Fundamentum huius sententiae est, quia per firmamentum hoc die factum intelligunt, vel octauam sphaeram caelestem, vel collectionem omnium orbium caelestium vsque ad illam inclusiue, & supra hoc caelum, seu firmamentum, putant esse collocatas aquas, quae supra firmamentum esse dicuntur. Et hinc inferunt, illas non posse esse elementares, quia cum firmamentum, & orbis caelestes sint corpora incorruptibilia, non est verisimile supra incorruptibiles caelos aquas corruptibiles perquantisse. Atq. ita concludunt, esse aliquod caelum incorruptibile, quod aqueum vocatum est propter similitudinem, vt de clarauit, & crystallinum, quia non est corpus fluidum, sed densum & firmum, siue illud sit nonum, siue decimum caelum, & infra caelum empyreum existens, vt aliqui opinati sunt.

Sed haec sententia, nobis non probatur. Primo quia nimis metaphorica interpretatione vocem aquarum exponit, quod est contra sinceritatem historicæ narrationis, vt sepe dixi. Secundò, quia in allegatis verbis prius dicitur, Fiat firmamentum in medio aquarum. Per quae verba satis profecto significatur non fuisse tunc aquas factas, sed potius factas supponi, & interiectum esse corpus, quo separarentur inter se. Interrogo ergo, in qua significatione ibi sumatur nomen aquarum, non enim potest simul elementum aquae, & corpus illud caeleste significare, quia non dicuntur aquae nisi equivoce: & non est verisimile, vnam vocem in eadem oratione aequiuocum fuisse. Neque etiam potest significare solum corpus caeleste, quia pars illarum aquarum sub firmamento mansisse dicitur. Ergo tantum significat aquas elementares, quarum pars etiam fuit aqua, quae super fundamentum mansit: ergo non potest esse caeleste corpus incorruptibile. Et non parum confirmatur haec ratio ex vniiformi appellatione aquarum, quae saepius ibi reperitur, nam si aequiuocatio vocis ibi admittatur, tota certitudo illius historiae ambigua relinquitur. Nam cum prius dicitur, Et spiritus Domini ferebatur super aquas, non poterimus cum fundamento dicere, quod supra elementum aquae, magis quam super caelum illud aqueum spiritus ferebatur. Deinde incredibile est in sententia illa, Fiat firmamentum in medio aquarum, vocem aquarum in vna significatione vniuoca sumptam esse, & cum statim addit, & diuidat aquas ab aquis, in duplici significatione, & aequiuoca sumi. Accedit, quod

ad Aug. & alios, nu. 2. allatior.

4. Opinio communis inter Scholasticos.

Eius fund.

5. Reijciatur etiam haec opinio. Primo. Secundo.

Confirm.

miraculum, tum quia non est nouum, nec extraordinarium, sed quasi lege extraordinaria statutum: tum etiam, quia postquam semel factum est, sine ulla supernaturali actione conseruatur, & in principio ad conuenientiam vniuersi constitutionem, propter aliquas rationes diuinæ providentiæ pertinere potuit.

Additur verò quarta difficultas, per quam etiam præcedens augetur, & responsio illius eneruatur, quia nulla ratio, vel commoditas vniuersi cogitari potest, propter quam elementares aquæ supra cælum stellatum collocatæ fuerint. Ad hanc enim difficultatem euadendam variæ rationes à Patribus excogitatæ sunt, quæ cerè non satisfaciunt. Vna est Cyrilli, quam supra his verbis proponit, Cum futurum erat, ut propter agriculturam opus esset aquis, constituit aquas supra cælum, ut cum terra pluuia rum irrigatione indigeret, paratum sit à natura ad hoc cælum, Imò Epiphanius putat, quod factum legimus Gen. 7. Rupti sunt omnes fontes abyssi magna, & caua altæ cæli aperte sunt, & facta est pluuia super terram. de illis aquis esse intelligendum & c. Et Ioseph. etiam dixit, illud crystallum (sic enim aquas illas vocat) humidum esse, & ad pluuialem vilitatem, quæ sit ex terra imbris, congrue fabricatum esse. & Beda lib. de natura rerum cap. 8. eandem rationem refert, dicens, seruatas esse aquas ad inundationem diluuii, & non improbat, quâuis aliam rationem magis probet. Et Richard. Pampolitanus in Psalm. 148. v. Ascensum supra refert, dixit, aquas illas desinere per pluias, quantum non nisi missas, quod etiam refert ex Magistro sententiarum in Psalm. 113.

Veruntamen ratio hæc, ut à Cyrillo proponitur, accommodatissima est pro aquis, quas Deus ligauit in nubibus suis, ut dicitur Job 26. de aquis autem supra cælum incorruptibiles parum profectò accommodata est. Quomodo enim aquæ illæ ad irrigandam terram descenderent, nisi vel penetrando cælum in eodem loco cum ipsi permanentes, vel diuidendo illos, sicut aerem descendendo partiuntur, & loco mouent. Alterum autem est miraculosum, alterum perfectioni cæli repugnans. Est etiam alienum à suauis, & omnipotenti providentiæ Dei, quasi non valuerit alio faciliore modo, & magis connaturali terræ, & inferioris orbis necessitatibus providere. Accedit, quod tales aquæ per ignem descendentes, vel illum extinguere, vel ab illo consumerentur, nisi Deus peculiaris, & nouo miraculo litem cõponeret. Propter quæ incredibile etiam est, quod de aquis diluuii dicitur, nullumque fundamentum habet in litera Genesis, ut per se patet, & ex dicendis magis constabit. Deinde est noua difficultas, si tanta multitudo aquarum tunc è cælo cecidit, vel alijs temporibus cecidit, an locus, quem ibi occupabant, vacuus maneat, vel nouo corpore creato, aut alijs partibus aquæ rarefactis repleatur, nihil autem horum sine nouo opere miraculoso, vel valde præternaturali cogitari potest. Hæc ergo ratio difficultatem non euacuat, sed illam potius auget.

Alia ob causam dicitur esse necessaria aqua illa supra cælum, ad temperandam ignitam, & ardentem naturam cælorum, ne actione sua cætera corpora corrumpant. Hanc rationem probat Iustin. Martyr. dicta q. 93. & declarat, hoc temperamentum fuisse necessarium tum ad stabilitatem firmamenti, quasi per resistentiam, quam aqua illa adhibet, ne altera suo calore firmamentum destruant: tum etiam ad temperationem inferioris aeris, & ad conseruationem animalium in terra degentium. Nam summum inquit, frigus ab illis aquis mittitur, quo solus calor in aere temperatur. Quam rationem etiam Hilar. probat quoad posteriorem partem. Theodoret. autem q. 11. in Gen. priorem partem magis exprimit. Beda verò lib. de natura rerum

c. 8. simpliciter dixit aquas illas fuisse in cælo suspensas ad ignem hyderum temperandum. Sed profectò neutra pars huius rationis verisimilis est, non solum. Præcundum Philosophiam, verum etiam secundum Theologiam, eminentem sapientiam, & potentiā diuinæ providentiæ considerando. Nam iuxta Philosophiam firmamentum, (si cælum stellatum est) corpus est incorruptibile, & incapax alterationis, & elementaris caloris: ergo non indigebat extrinseco resistente, ne per Solis, aut stellarum ardorem consumeretur. Imo licet daremus, corpus illud cæleste fuisse ex aqua productum, ac proinde ex materia eius constare, & ex parte illius esse capax peregrinarum impressionum, & qualitatum: nihilominus dicendum potius esset, ex vi suæ formæ habere qualitates intrinsecas, quibus omni alterationi corruptiæ resistere possit. Cum enim Deus corpus illud conderet, ut in corruptione, vel dispositione ad illam conseruaretur, non est verisimile, fecisse illud corruptioni expoitum, & extrinsecus illi adiunxisse aliud infirmum corpus, quod illud à contrariis defenderet, cum & facilius, & magis consentaneum omnipotentia, & sapientiæ Dei esset, illam resistendi vim intrinsecam conferre. Sicut nunc corporibus gloriosis similem qualitatem conferre creditur, quod autem illis conferre per gratiam, potuit corpori cælesti conferre per naturam. Et confirmatur, nam Deus posuit stellas in octaua sphaera, & ex illis, ac alijs partibus quasi heterogeneis illud corpus compoluit: ergo non est verisimile, stellas ita esse per actionem suam alijs partibus contrarias, ut ita sine extrinseca aquæ protectione conseruari non possint, neque actioni corruptiæ suarum comparium resistere.

Nec verisimilior est alia causa de frigore ad temperandum aerem inferius missio. Nam primò credibile non est, posse aquam in loco adeo distantē positam frigeratione sua aerem contingere. Deinde quomodo posset aqua illa in hunc inferiorem aerem efficere nihil agendo in corporibus intermedijs. Quid enim agere potest aqua illa in cælum omnes intermedios à primo mobili vsque ad lunam, cum neque ipsi per frigus alterari debeant, aut possint, neque aqua virtutem habeat imprimendi qualitatem aliquam, quæ eminenter, vel virtute frigus contineat: Quomodo etiam frigeratio illa per ignem transiret, aut cur ignis ei non resisteret? Non sunt igitur hæc verisimilia. Deinde, esto fuerit necessaria illa aeris temperies, certe fieri sufficienter potuit per planetas virtutem frigerandi habentes, etiam si formaliter frigidi non sint, ut dicitur esse Saturnus, & luna, & fortasse aliquæ etiam stellæ fixæ hanc influentiam habent. Ergo totam efficientiā frigoris, quæ ab illis aquis prouenire fingitur, potuit sufficienter, & melius per cælum ipsos, & eorum influentiam facere Deus: cur ergo fingimus, vsum esse tam violento, & extraordinario medio ad illum finem. Præsertim, quia (ut aiunt) frustra sit per plura, quod potest fieri per pauciora. Et potest vtrique pars confirmari & ex eo, quod illæ aquæ non censentur esse proximæ cælo stellato sed supra omnes cælum mobiles, quod densum, & opacum corpus esse creditur. Et præterea etiam interponitur cælum crystallinum, quod fortasse (ut aliqui putant) à primo mobili distinctum est. Ergo à loco tam distant, & tot interiectis impedimētis, vix intelligi potest, quomodo possint illæ aquæ naturaliter, aut firmamentum tueri, non agendo, sed contrariis resistendo, aut inferiorem aerem virtute sui frigoris temperare, agendo vsque ad terram, in qua animalia habitant, ut illo temperamento foueri, & conseruari possint.

Cum

14.
4. Difficultas
quantam
de causa
manifres
aque supra
cælum.

1. Causa ex
Cyrillo, Epiphani
Iosepho, Beda,
Richard.
Magistro.

15.
Explicatur
multiplici
ter.

16.
2. Causa
bipartita
ex Iustino
Martyr. Hilar.
Theodoret.
Beda.

SVARE
de Angel
re 6. dieru
anima

JD. V

Cum ergo nulla ratio quasi naturalis, & physica; pertineret ad commoditatem vniuersi satis faciat, alij ad rationes morales recurrunt. Et quidam sentiunt, aquas esse ibi repositas ad exercitiū fidei nostræ, quod significauit Prosper Psalm. 103. dicens, cum August. ibi, partem aquarum esse cælo superpositam, & à nostro aspectu remotam, & fidei commendatam. Alij verò dicunt, esse ibi relictas, vt ex tam mirabili opere, ad laudandum Deum tam homines, quam Angeli magis excitarentur, quod significant Haymo, & Cassiodor. in Psalm. 148. & Scriptura quoties aquas cælestes ad laudem Dei prouocat. Denique Beda, & Glossa ordinaria in Gen. cum credendum putent ibi esse aquas, adiungunt, *quales autem, & ad quid viles nouit, qui condidit*. Quod optime dictum esset, si sufficienter reuelatum esset, supra cælos omnes mobiles esse aquas elementares. Sed quia talis reuelatio facta non est, vt videbimus, & rationes morales cessant, præsertim prima, non enim exercetur fides in re incerta, neque illud opus per se erat necessarium ad laudē, & gloriam Dei augendam, si alioqui ad mundi commoditatem non erat vtile: nam ex cæteris vniuersi operibus satis laus Dei commendatur. Et magis ex eo augetur, quod omnia in numero, pondere, & mensura constituit, & ordinatissimè, & absque ulla superfluitate cuncta disposuit.

Quamuis ergo hæc sententia contemnenda non sit propter Patrum auctoritatem: nihilominus illam non probamus nec defendimus, quia multū à ratione abhorret, & non solum Scriptura non probatur, verum etiam illi non est satis consentanea. Ad quod ostendendum inferius alijs testimonijs vtemur, nunc autem id probamus ex primis verbis Genesis, prout in primo lib. à nobis tractata sunt. Ibi enim ex illis verbis, *In principio creauit Deus cælum, & terram*, &c. Probauimus, in illo principio, non solum cælum empyreum, sed etiam alios fuisse creatos. Huius autem oppositum dicta sententia supponit, dum dicit, illas aquas esse supra omnes cælos mobiles, nam inde fit, vt sint immediate sub cælo empyreo: si autem hoc ita esset, non potuisset aliud cælum simul cum empyreo esse creatum. Probatur hæc consequentia si cum cælo empyreo aliud cælum fuit creatū, vel fuit proximum, & contiguum cælo empyreo, vel ab illo distans: si contiguum, oportuisset illud vel destrui, vel saltem à toto illo loco ad equato expelli, vt ad illum aqua ascenderet: verumque autem est & contra naturam corporis celestis, & per se incredibile. Nam supra in simili diximus, nihil Deum tunc creasse, vt illud statim destrueret, & maxime in corporibus celestibus de se perpetuis, ac nobilissimis. Sine destructione autem non poterat corpus illud à toto illo loco supero ad inferiorē pelli, nisi comprimeretur, & densaretur, vt ad minorem locum circulem coarctari posset, quod etiam est valde alienum à celestis natura. Et ideo naturale est cælis, vt non nisi intra eundem locum totalem moveri possint, & secundum partes, non secundum totum, loca mutare. Si autem aliud cælum creatum fuit simul cum empyreo, & loco distans ab illo, non potuit, vel certe non debuit, spatium illud inter illos cælos interiectum vacuum relinquere vsque ad secundū diem, tum quia fuisset magna imperfectio, sine fundamēto excogitata: tum etiam quia alias aqua sub inferiori cælo contenta ad illum superiorem locum ascendere non potuisset per medium cælum interpositum, nisi per diuisionem, aut penetrationem eius, aut per aliud simile miraculum, quod etiam admittendum non est, vt sepe cum Augustino dixi. Neque etiam dici potest, aquam non ascendisse, sed creatam esse ibi iuxta empyreum cælum. Quia vel creata fuit simul cum ipsis cælis empyreo, & primo mobili,

v.g. Et hoc repugnat operi secundi diei, quia diuisio aquarum ab aquis non secundo die, sed in ipso creationis instanti facta fuisset, quia tunc iam essent aquæ supra cælos, & infra cælos in abyssu, & inter eas esset primum mobile interpositum. Vel creatio illa aquarum in illo superiori loco facta fuisset secunda die: & hoc in primis repugnat principio supra posito, quod post primam creationem non est aliquid ex nihilo factum, præter animam rationalem. Et deinde sequitur inconueniens illatum, quod spatium illud esset vacuum, antequam ibi crearentur aquæ, quia fingi non potest, fuisse ibi aliud corpus, ex quo aqua illa fuerit producta. Ac denique hoc repugnat literæ Genesis, quæ satis clarè significat, diuississe Deum aquas ab aquis, non aliquas nouas aquas creando, sed iam creatas locis separando secundum partes, & inter eas aliquod corpus interponendo, ac firmando. Nullo ergo modo subsistere potest opinio ponens aquas elementares supra cælum stellatū, seu supra omnes mobiles, nisi supponendo, solum cælum empyreum fuisse in principio creatum, & iuxta illud fuisse creatas aquas, quæ nunc etiam sunt illi contiguae, & consequenter sub illis aquis totum spatium vsque ad inferiores aquas, seu vsque ad terram fuisse aqua plenum, ne diuisio aquarum à principio facta fuisset credatur contra Scripturam. Ergo necessario dicendum est in illa sententia, solam creationem cæli empyrei in verbis illis, *In principio creauit Deus cælum*, comprehendendi. Cum ergo hoc nobis parum credibile videatur, non possumus illam sententiam de aquis elementaribus existentibus supra cælos æthereos descendere. Præterquam quod ex illa sententia alia incommoda sequuntur, vt quod cæli ætherei sint ab intrinseco corruptibiles, & facti ex præiacente materia elementari, & non per propriam creationem ex nihilo, quæ omnia auctores contrariæ sententiæ facile admittunt, nobis autem probari nullo modo possunt.

Est ergo vltima sententia, cui ego assentior, quæ cum præcedenti docet aquas supra cælos esse veras, & elementares, eas tamen non esse supra cælos æthereos, sed supra cælum æreum, id est, in superiori quadam regione eius, illasque aquas non esse alias, nisi aquas nubium, & aliarum similium impressionum, quæ in superna aeris regione sunt. Hanc sententiam referens Augustinus lib. 2. de Genes. ad litter. cap. 4. dixit laudabiliter excogitam esse, & hanc diligentiam, considerationem, quæ laudem dignissimam indicat, & rationem subdit, quia contra fidelem non est, & in promptu posito documento credi potest, de quo documento statim dicemus. Et ita sententiam hanc sequutus est Beda in lib. 2. de elementis Philosophiæ in principio, vbi prius improbat præcedentem sententiam, dicens, *nihil miserius esse, quàm dicere, istud est, quia Deus illud facere potuit, neque ostendere rationem quare hoc sit, neque vtilitatem, ad quam hoc sit*. Postea verò ait aquas supra firmamentum esse illas, quæ vaporali ter in nubibus sunt suspensæ, & ab his, quæ sunt sub aere, distinguuntur. De quibus aquis latius in lib. 3. disp. Eandem opinionem tenet Glossa interlinealis, & Eugub. in Cosmopæia & Hamerus in Gen. Vielmus, & Rabbinus Hebræor. quos refert Afcan. & latè Pererius l. 1. in Gen. circa opus secundæ diei in fine, qui in hunc sensum interpretatur Epiphanius dicentem, ex aquis illis superioribus generale diluuium factum esse, quia ex nubibus aeris processit, non ex nona sphaera celesti. Sed an hic fuerit sensus Epiphani, incertum est, sit tamen verisimile, ex eo, quod alius sensus incredibilis est, & magnam habet absurditatem. Atque eandem sententiam defendit August. Torriel. in Annalib. sacris tom. 1. in secundo die mundi. Denique Diuus Thomas 1. p. q. 68. art. 2. præcedentem

Confirmatio.

20. Vltima opinio tenenda.

dentem opinionem de aquis propriis, & elementaribus supra cælum sydereum existentibus simpliciter fallam, imò & impossibilem reputat, utique secundum naturæ leges: hanc verò saltem ut valde probabilem amplectitur.

21.
Eius probatio bipartita
Prior pars
fundatur.

Ad probationem autem huius sententiæ satis erit ostendere, esse consentaneam vtitatæ phrasi Scripturæ, & hanc phrasim, seu loquendi modum optimè ad verba Genesis adaptari. Priorem partem probamus, quia in primis sæpe nubes, & vapores superiores aeris nomine aquarum in Scriptura significantur, ut Iob 28. *Qui aquas appendit in mensura, quando ponit pluviam legem, & viam procellis fontantibus.* & c. 26. *Qui ligat aquas in nubibus suis, ut non erumpant pariter deorsum.* Quod verbum vitimum apertè ostendit priorem partem intelligi de superioribus aquis. Et de eisdem loquitur David Psalm. 28. dicens, *Vox Domini super aquas Deus maiestatis intonuit, & Sapiens Proverbiorum 8. Quando athera firmabat sursum, & librabat fontes aquarum, per illos enim fontes, multi nubes intelligunt.* Imò Pereyra aduertit, ubi vulgatus interpres legit, *quando athera firmabat*, Hebraicè haberi nomen significans nubes: quod etiam adnotat Iansenius, retento autè nomine athera exponit de elemento ignis, aut de superiori aeris regione, & consequenter alia verba intelligit, de fontibus celestibus. Significat enim, (ait) Deum quasi in libris suspendisse fontes aquarum, hoc est nubes ipsas, ut eas diuiserit ab aquis, quæ in terris sunt, & in pondere atque mensura eas diffundat super terram. Et de eisdem aquis est sermo Iai. 28. & in alijs locis statim citandis. Deinde aquæ pluuiæ, seu nubium etiam dicuntur in Scriptura aquæ celestes, seu cælorum, ut patet Ierem. 10. & 51. *Ad vocem suam, dat multitudinem aquarum in cælo, & eleuat nebulas ab extremis terræ, & Psalm. 146. Qui operit cælum nubibus, & parat terræ pluuiam.* Et de eadem aqua est sermo Psalm. 17. cum dicitur, *Et prorsus tenebras latibulum suum.* Et infra, *Tenebrosa aqua in nubibus aeris.* Et infra, *Intonuit de cælo Dominus.* Et Psalm. 76. *Multitudo sonitus aquarum vocem dederunt nubes.*

22.
Parti posteriori
fundatur.

Denique quod iuxta hanc phrasim, & modum loquendi Scripturæ optimè possint verba Genesis intelligi, probatur, quia ibi solū dicitur, Deum diuisisse aquas ab aquis, & quædam supra firmamentum, quod statim dicit vocatum esse cælum, posuisse, & alias sub cælum reliquisse: ergo sine ulla coactione, aut vi intelligimus, aquas illas supra cælum esse, quæ in alijs locis celestes, seu operire cælum dicuntur. Imò videtur certè Ierem. in locis citatis, ita dicta verba Genesis interpretari, sic enim inquit, *Qui fecit terram in fortitudine sua, & preparauit orbem in sapientia sua, & prudentia sua extendit cælum.* In quibus verbis aperte de opere creationis loquitur, & statim subiungit verba supra citata, *Ad vocem suam dat multitudinem aquarum in cælo, qui leuat nubes ab extremo terræ.* Per quam vocem meritò imperium Dei intelligere possumus. Et quantis non incongruè possint hæc verba de quotidiano opere diuinæ prouidentie aquarum pluuiarum intelligi: nihilominus non minori proprietate, & verborum consecutione de initio, & quasi fundamento illius operis, & prouidentie intelliguntur.

23.
Progradiatur
ipsa posterior
partis
suasio, & simul
satisfit
locis Scripturæ
a citatis
num. 10.

Atque idem dicendum est de alijs locis, quæ in concordiam verborum Genesis, & confirmationem superioris sententiæ afferebantur. Nam quod dicitur Psalm. 103. *Extendens cælum sicut pellem, qui tegit aquas superiora eius.* rectè intelligitur de expansione aeris, qui passim cælum appellatur, ut sæpe dicimus. Et quantis concedamus, illam extensionem cæli omnium cælorum creationem, & extensionem comprehendere. Non inde sequitur, aquas, quæ tegunt superiora eius, esse in suprema parte totius extensionis, alioqui etiam super cælum

empyreum essent collocandæ. Ergo satis est, quod regant aliquam superiorem partem, secundum quam idem Psalmista alibi dixit, *nubes operire cælum.* Neque magis vrgent alia verba Psalmi 148. *Laudate cælum cælorum, & aquas, quæ super cælum sunt, laudent nomen Domini.* Nam iuxta eundem loquendi sacre Scripturæ modum, aquas nubium, aquas cælorum vocari dicimus. Solet enim diuina Scriptura prouocare homines in admirationem omnipotentie Dei ex hoc opere continendi aquas nubium in sublimi aere, & ex varijs effectibus meteorologicis, qui ex ascensu vaporum, & exhalationum in aere fiunt. Quia ergo hominibus qui sensibus ducuntur, hæc sunt admirabilia, ideo aquæ celestes ad laudem Dei specialiter excitantur, id est, homines per earum considerationem, ut supra exposui. Hic autem mos Scripturæ facile innotescet consideranti verba Iob supra citata ex cap. 26. & 28. Item ex cap. 12. 37. & 38. & ex Psalm. 76. a vers. 18. & Iai. 28.

Sed replicatur, quia David loquitur de cælis cælorum, per quæ verba significari solent cæli superiores: non ergo loquitur de cælo aereo. Sed respondemus, hinc potius confirmari expositionem dictam. Nam cum pritis cælum cælorum ad laudem Dei prouocasset, postea non dicit, *& aquas, quæ super cælum cælorum sunt.* sed *quæ supra cælum sunt,* utique supra illos cælum, respectu quorum alij dicuntur cæli cælorum, quibus intelligere possumus omnes cælum æthereos, nam respectu aeris merito dici possunt cæli cælorum. Sed instant, quia nomen plurale cælorum plusquam aërem comprehendere videtur: sed certa & citata responsio est, in Hebræo non enim cæli carere singulari, & ideo nihil obstat quominus illa locutio ad vnum cælum aëreum proprie accommodetur. Atque in eodem sensu loquuti sunt tres pueri in suo hymno, dicentes, *Benedicite aquas omnes, quæ super cælum sunt Domino, & c.* Quam generalem locutionem postea per species declarant, dicentes, *Benedicite omnes imbres, & c. Domino: benedicite rores, & pruina Domino: benedicite glaciæ, nives, fulgura, & nubes Domino.*

Sed instatur, quia ibi certo ordine prouocantur creaturæ, ad laudem Dei. Primò Angeli, secundo cæli, scilicet, empyreum, tertio aquæ, quæ super cælum sunt, postea verò sol, luna, & stellæ. Ergo hinc est, aquas supercelestes esse proximè sub cælo empyreo, & supra sydereum. Respondemus, ex hoc ordine nullum indicium sumi. Tum quia post aquas illas quarto loco ponuntur virtutes Domini, & infra post imbres, & ros ponuntur spiritus Dei, & multo inferius ponuntur nox, & dies, lux, & tenebræ, quæ & prius facta, & suo modo mobilia sunt. Tum denique quia in dicto Psalm. 148. prius sol, luna, stellæ, & lumen, & postea aquæ supercelestes ad Deum laudandum prouocantur. Igitur ex ordine nullum argumentum sumitur, nam spiritus, ubi vult, spirat, & similiter, quo voluit ordine mentem, & linguam Psalmista, & puerorum ad laudem Dei excitauit. Igitur si omnia Scripturæ loca attente ponderentur, & inter se conferantur, vel huic nostræ sententiæ magis fauent, vel certè nihil repugnant. Ergo cum ratio pro hac sententia multum præualeat, & iuxta illam vitentur incommoda, quæ naturali rationi repugnare videntur, alijs meritò preferenda est. Neque auctoritas Patrum mouere debet, quia neque ipsi inter se consentiunt, neque suam sententiam tanquam certam tradunt, neque altera quam defendimus, sufficienti auctoritate destituta est. Vnicum tamen dubium circa illam superest, quod ex nomine, & opere firmamenti sumitur, quod in cap. sequenti tractandum est.

)(

CA.